

Z toho nasleduje, že v kvantovej fyzike sa dá dobre operovať trojhodnotovou logikou.

Ďalšia vlastnosť novej logiky sa prejavuje v zákonoch existencie. Ak v klasickej logike predmet alebo jestvoval alebo nejestvoval, v novej logike medzi jestvovaním s nejestvovaním môže byť akýsi stredný člen, potencialita existencie, ktorú musíme pripustiť, ako sa nazdáva Destouches, aby sme vysvetlili niektoré zjavy vzniku a zániku teliesok. Proti tomu sa zaiste právom môže namietat, že len preto sa môže hovoriť o trojhodnotovosti existencie, lebo sa nehovorí o nej samej, ale o jej prejavoch. Oblasť samej existencie je však vždy dvojhodnotová, ako by to plynulo i z niektorých Destouchesových predpokladov. Destouches podceňuje dvojhodnotovú klasickejšiu logiku, nebadajúc, že len ňou sa zaručuje koherencia všetkých i mnohohodnotových logík, z čoho by sme mohli uzatvárať i proti Gonsethovi i proti Destouchesovi, že hoci každé naše poznanie je relatívne, nie je relatívne celé naše poznanie.

(1948)

Vojtech Filkorn

MAURICE CORNFORTH, SCIENCE VERSUS IDEALISM

London 1946, str. 267.

Podľa autora hodnotu každej filozofie určuje okolnosť, ako pomáha chápať a riešiť životné problémy, na ktoré naráža ľudská spoločnosť. Významnou úlohou filozofie dnešných čias je okrem iného pomôcť nám adekvátne pochopiť podstatu a funkciu vedy so zreteľom na sociálny pokrok.

Cornforthove vývody vyúsťujú v uzáver, že poznanie vzniká koniec koncov v úsilí sociálne organizovaných ľudí kontrolovať a zámerne pretvárať svoje existenčné podmienky. Všeobecne povedané, poslanie vedy a poznania o ustrojení, vlastnostiach a zákonitostiach reálneho sveta je v kontrole a racionálnom ovládaní prírodných a sociálnych síl. Smer vedeckého bádania v každej etape spoločenského vývinu, doliehajúce problémy ako aj teórie, ktoré ich chcú riešiť, všetko to je podmienené praktickými úlohami sociálnej produkcie. Aj skúška objektívnej pravdivosti taktokrslých poznatkov je v poslednom rade v tom, nakoľko nám umožňujú prakticky kontrolovať a ovládať prírodné a sociálne sily.

Podmienky vedeckého pokroku vidí autor vo vedeckom experimentovaní a skúmaní, v budovaní vedeckých hypotéz na tomto základe a v ich praktickom zhodnocovaní, ktoré je súčasne overením ich správnosti. Prax pritom chápe nie v smysle parciálne egocentrickom, ale všeludskom. Čo naše poznanie formuje a modeluje, to ho vzápätí aj overuje. Takýmto spôsobom sa naše konkrétne vedomosti o reálnom svete s časom na čas prehľbujú, bez toho však, ako autor správne poznamenáva, že by sa kedy dosiahlo štádium absolútnej pravdy. K tejto ideálnej méte poznania sa len približujeme, ako nám to potvrdzujú úspechy stále náročnejšej praxe. Táto perspektíva neustáleho praktického i teoretického progresu nás musí povzbudzovať, táto lákavá perspektíva neprestajnej a rozvíjajúcej sa fyzickej i duševnej aktivity dostatočne vyhovuje ľudským nárokom a aspiráciám.

Vedecký vývin autor poníma dialekticky. Každý pozcruhodnejší objav vedie nevyhnutne k modifikácii tradovaných poznatkových sústav, lebo tie

prestávajú byť naďalej dostatočne adekvátnymi vzhľadom na nové konkrétne fenomény. Teoretické premeny, takto motivované však navzájom zasa vedú k formulovaniu nových otázok a ku konštrukcii nových metód, z ktorých vychádzajú opäť nové objavy a otvárajú sa nové polia výskumov.

Dôležitou otázkou vedeckého vývinu je aj zdokonaľovanie vedeckých nástrojov. Dialektický je aj vzťah medzi teóriou a technológiou. Čím lepšie poznávame ustrojenie a pohybové zákony hmotných sústav, tým lepšie nástroje vymýšľame. A naopak, čím lepšie nástroje vymýšľame, tým väčšie pokroky robíme v teoretickej práci. Teda pokroky v technológii vedú k pokrokom v teórii a pokroky v teórii determinujú technologický progres.

Pokým ide o aktuálne otázky dnešných čias, autor správne upozorňuje, že najzávažnejší problém, na ktorý narážame, je hlboký rozpor medzi nesmiernym rozmachom produkčných síl a zastaralými výrobnými reláciami, zastaralou spoločensko-organizačnou štruktúrou. Kým potrvá tento stav, vraví autor, kým dnešnými výrobnými silami a sociálnou produkciou disponuje malá, privilegovaná vrstva spoločnosti ako svojim súkromným vlastníctvom, tieto sily nemôžu byť racionálne exploatované v hmotný a kultúrny prospech celého ľudstva, ale naopak, sú znehodnocované a zneužívané. Do tých čias nemôžu splňovať svoju výostnú úlohu, totiž stupňovať všeobecný blahobyť, ale naopak, prehľujú spoločenskú krízu a sú zdrojom triednych i medzinárodných konfliktov.

(1947)

Igor Hrušovský

JOHN DEWEY, O PRAMENECH VYCHOVATELSKÉ VĚDY

Preložil J. Gvardian. Vydalo Samecovo knižkupectvo v Prahe 1947.

Str. 116, cena 40 Kčs.

K prekladom Deweyových pedagogických diel *Škola a spoločnosť* a *Demokracia a výchova* druží sa preklad jeho menšieho diela o *Pramenech výchovateľskej vedy*, ktoré vyšlo po prvý raz r. 1929, v roku Deweyových sedemdesiatin. Filozofické náhľady autorove sú všeobecne známe a medzi pedagogickými teoretikmi i praktikmi je známa jeho vychovávateľská sústava, ktorá svojimi koreňmi kotví v jeho filozofickom systéme — inštrumentalizme. Svojou ideou spoločenskej a pracovnej výchovy zastával vedúce miesto medzi modernými pedagogickými teoretikmi, a keď sú i v súčasnosti mnohé jeho názory prekonané, predsa pred časom účinne prispely k vývinu pedagogiky.

Deweyov spis o *Pramenech výchovateľskej vedy* markantne javí metodologické záujmy, ktoré prejavuje Dewey i vo filozofii i v pedagogike. Autorov ťažký sloh, známy aj z jeho iných spisov, preniká i v tomto diele z jeho vysokého veku. Mnoho myšlienok je podaných príliš lapidárne, koncízne, krátke úvahy, v diele shrnuté, sú relatívne príliš samostatné, takže čitateľ ťažko hľadá medzi nimi myšlienkovú kontinuitu. Knihu treba čítať veľmi pozorne a preto jej čítanie unavuje. Treba však v knihe obdivovať hlbokú autorovu znalosť problémov, dotýkajúcich sa teórie vedy, širokú rozhľa-